

**Quan tot Girona
era un conte**

Els maitanquis fan temps

**per
Jordi Dalmau**

Sembla ser que en el descobriment d'Amèrica no va participar-hi cap comerciant gironí. Estaven enfeïnats a comptar el calaix. En una època entremig d'aquella feta i la nostra hi hagué a la ciutat un cert intent de remoure coses, entre elles la botiga i el botiguer. Galderic era un xicot eixerit que volia airejar tímidament la gasiveria tradicional d'aquell botiguerisme d'aquella Girona.

—M'han dit que a Figueres les botiques fan molt de goig i el comerç està al dia, que hi posen molt de llum, i que tenen més vendes que nosaltres —deia el noi tot sovint. I l'avi Jonàs, que encara duïa la bata amb la qual va passar la frontera, disfressat de pobre, a la penúltima guerra civil, l'avi replicava:

—Aquest meu nét seria un mans-foradades.
—El noi, tossut:

—Sabeu? Ara es parla d'un viatge diem-ne d'estudis a Figueres, amb el gremi del comerç. Podríem veure-hi més clar, tots plegats.

—No hi veig la necessitat —tallava l'avi. —I tu, noi, això quan costaria? Figueres és molt lluny, diuen. Deixem-ho córrer. Nosaltres som del «tretze són tretze».

Sí, per aquells vells comerciants de Girona, Figueres quedava molt lluny, en aquella època. Potser a mil anys-llum.

Què volia significar aquella expressió «nosaltres som del tretze són tretze», amb el seu ressort màgic que il·lusionava l'avi Jonàs? Diuen que només coneixien el secret el porrer de la catedral i poques persones més.

Mentrestant el nostre Galderic era fatalment encaminat a esdevenir successor del vell Jonàs, descendent directe d'una família habitant del Call de la Força. Quan Galderic dormia, l'avi Jonàs i el pare Moisès anaven a medir-li el nas:

—Ja li creix! Ja li creix! —exclamaven cofois de la seva nissaga.

Un dia en Galderic va anar a fer-se tirar les cartes. Li vaticinaren que, temps a venir, es muntaria un Gran Mercat a mitja Europa que podria fer la competència als botiguers de Girona. «Veig taulells gironins, llargs, però buits, que volen arribar fins a París, els Països Baixos, la Selva Negra, la Toscana i Gal·les. Però els taulells s'enfonsen». Arribant a casa, explicant aquell futur problemàtic, el pare i l'avi prengueren consciència del perill: «Competència, dius? Falòrnies. No pateixis, noi».

Un amic d'en Galderic era el que avui anomenaríem periodista. Escrivia notícies i anècdotes del Gironès. El butlletí sortia extraordinari no pas per Sant Narcís sinó per l'època de les liquidacions i rebaixes a les botiques. Un any, després de l'extra el periodista va haver de ser assistit també extraordinàriament al Dispensari de la Casa de la Vila. Li havien fet una cara de mans, molts gironins, culpant-lo d'haver enganyat la gent de Girona perquè aquelles ofertes eren un engany, eren pura ronya. L'atac, en tot cas, no s'havia pas d'haver dirigit contra el pe-

Els botiguers de Girona es refiaven de sentir tretze campanades a la Catedral...

riodista sinó contra els botiguers. Però el botiguerisme, a Girona, formava en aquella època el que avui en diríem un grup de pressió. I ningú no hi volia problemes.

Quan el periodista va ser guarit de les ferides sofertes es va sentir més periodista que mai. Com un grau després de les punyides. El butlletí es va tornar polèmic. El pare Moisès es tornava àcid:

—Galderic, ets tu que dones informació al teu amic, el dels paperots?

—Jo, no. El que publica és del domini públic.

—Mireu que el comerç pot trontollar. I som un pilastre de la ciutat!

L'avi hi posava la torna: —Sort que tretze són tretze.

Els noms i els fets que publicava el butlletí no eren cap secret. Amb en Massapleda, el de la drogueria, no s'hi podia tenir cara; quan un vailet li preguntava com es desfeia la pintura per les bitlles, en Massapleda li contestava «jo només sé que ho compro a tres i ho venc a quatre; adéu, nen». En Xarró era un pastisser que un dia va renyar el seu fill a la botiga plena de gent perquè uns estrangers demanaven pa per a dinar i no els digué que venien unes coques de crema molt bones. A can Sartí, una botiga de joguines, cap diumenge de les festes de Nadal no varen obrir els llums dels aparadors, i després la nissaga dels Sartí es blasrava que els botiguers de la Ratja d'Aro, pels Reis, «venien molt». I el senyor Arnal, un pietós establiment de la Plaça del Gra, va regalar unes figures del Nai-

xement amb un Sant Josep sense cap, una deixalla, quan varen de manar-li un objecte de premi per al concurs de pessebres de Beneficència. Tot això era conegut, a la ciutat, però així i tot el gremi se sentia ofès. Encara es va ofendre més quan es va publicar que a la Cooperativa hi havia un fons important destinat a crèdits a botiguers, però com que aquests no varen fer-ne cas, el fons sencer va ser retornat a les arques del Govern, intacte. No hi havia fe en els crèdits. «Qualsevol s'embolica, després el fitxen, els fenicis tampoc no rebien crèdits». El periodista s'engrescava i en els Jochs Florals va guanyar-hi un premi pel seu poema titulat «Ja han tancat a can Maitanquis?». Era una magistral sàtira sobre aquest renom, prodigiosament repetit a botiga sí, botiga també; cadascú s'emmirallava en el botiguer de davant de casa seva, tot competint a veure qui tancava més tard, al vespre. Si el Maitanquis del davant no tancava, els d'aquesta banda també romancejaven.

El periodista va haver d'emigrar. El grup de pressió del botiguerisme va funcionar com a tal. Abans d'anar-se'n a l'exili va deixar papers escrits comprometedors. En un d'ells hom va poder llegir-hi una primícia: les escales de la catedral no són pas construïdes sobre roca. Allà sota només hi ha terra. Però és terra barrejada amb monedes d'or per crear un al·licient a l'hora d'haver de treure la terra. Al senyal de tretze campanades de la campana Beneta de la catedral tots els gironins serien convidats a prendre part en l'operació de desenterrar, apropiant-se de totes les monedes que fossin trobades. Era desconegut el nombre de monedes que podia haver-hi, però el porrer de la catedral d'aquella època havia assegurat que eren incomputables.

No sé si creure-la. Diu la llegenda que els botiguers de Girona quan comptaven el calaix, en tancar la porta, no feien comptes: feien temps. Es refiaven de sentir, un dia, les tretze desitjades campanades i de sentir-les abans que els altres Maitanquis amb porta oberta a la ciutat. Un afegitó de la llegenda, no sé si blanca o negra, feia creure que les tretze campanades se sentirien una estona després de les vuit del vespre. «Ha de ser així —s'estimulaven ells amb ells, solidàriament, els botiguers— perquè el comerç és el comerç, i som un pilastre de la ciutat! No podem pas tancar!».

Molts gironins d'aquella època, sortosament traspasada, varen ser ells mateixos traspasats, anant esperant millor temps.

Quan en Galderic es va comprar el primer diccionari gruixut va poder desentrellar el significat d'aquella dita de l'avi «tretze són tretze». En Galderic va abandonar la seva dèria d'anar a Figueres, a aprendre botiguerisme, quan va veure que el diccionari deia que era una tossuderia posada a aconseguir una cosa. Era això, definitivament. I aquell dia, en tancar la seva botiga —«Casa fundada» en un any il·legible— es va posar a comptar a mitja claror, tal com ho veié fer a l'avi Jonàs, el gran mestre.